

**TREPTILE IDENTIFICĂRII POETICE DINSPRE NEOMODERNISM SPRE
POSTMODERNITATE ÎN LIRICA ROMÂNEASCĂ**

*The Stages of Poetic Identification from Modernism to Postmodernism in Romanian
Poetry*

Drd. Aurora STĂNESCU
Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș

Abstract: While modernist poetic text was built as a “hermeneutic abyss”, as a “magic of language”, its meanings being buried within the deep, ineffable layers of language, postmodern text resorts to direct and transparent language. Whilst the lyrical modernist text was one “saturated with meaning”, in the postmodern, poetic language becomes mainly transitive, and, by being commonplace, close to the common usage of language (“blank utterance”). With this redimensioning of language, new themes are brought to the lyrical, such as ordinary biography, the consciousness of the marginal, daily existence, innocuous gestures.

Keywords: newmodernism, the Eighties Generation, poetic language, revival of the real, Ludic discharge, irony, mimicry, spirit of rebelliousness.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, în cultura română, ca rezultat al golirii transcendenței sau al renunțării la contactul cu realitatea schematizată și monumentalizată până la absurd, se produce ceea ce José Ortega y Gasset numea, cu referință la literatura spaniolă de la începutul secolului, „dezumanizarea artei”.

Artistul, prins la intersecția dintre epoci estetice și nereușind, totodată, să-și exteriorizeze talentul și inteligența din cauza bornelor impuse de regim, își cultivă puterea catalizatoare și încearcă să învingă antagonismele și contradicțiile interioare elaborând noi modalități de exprimare artistică. Textul se întoarce spre sine, pentru a găsi noi moduri de comunicare a lumii. Creatorul își pune în funcțiune spiritul inventiv, evadează în limbaj, crezând că numai buna valorificare și cunoaștere a limbajului conduce la buna cunoaștere a eului. Este inventat un nou material poetic, aflat dincolo de materialul verbal obișnuit, invențiile și experimentele întreprinse de poezii acestei perioade constituind moduri ingenioase de pulverizare a constrângerilor convenției și de multiplicare a opțiunilor structurale.

Poeții generației '60 încearcă să recupereze, după o perioadă în care liricul fusese subordonat modelului realist socialist de literatură (deci politizat și transformat într-un mijloc de propagandă), teritoriile poeticului, restabilind legătura întreruptă în anii războiului și cei ai dictaturii proletarietului cu marile valori literare interbelice.

Dacă literatura occidentală se îndreaptă în acei ani spre o nouă sensibilitate și spre o nouă orientare culturală-postmodernismul, la noi, creatorii își orientează energiile spre recuperarea estetică și valorică a modernismului interbelic ce nu-și epuizase în întregime, din motive obiectiv istorice, resursele creatoare. Astfel ia naștere neomodernismul, fenomen cultural autohton. Iulian Boldea remarca faptul că autentică resurrecție a lirismului se produce însă odată cu generația '60, anticipată de Labiș și reprezentată, mai ales, de Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, etc.: „*Poezia acestei generații propune valoarea estetică, așadar frumosul ca element primordial al operei literare, întorcându-se către temele dintotdeauna ale lirismului, tratate în tonalitate intens subiectivă, în care ritmurile biografice ale eului se configurează ca replică interioară a ritmurilor existențiale sau cosmice*”. Prin intermediul acestora realismul socialist este părăsit, poezia se liricizează prin câteva trăsături definitorii: expansiunea imaginației, luciditatea și fantezia, sensibilitatea și ironia, exotismul și confesiunea. Formulele artistice se diversifică și, așa cum distinge și Iulian Boldea, „*poezia neomodernistă este însuflețită de idealul noutății expresive, al unor mutații de viziune, de atitudine și de stil*.” Totodată, poezia neomodernistă își propune efortul reînnoșării legăturilor cu o tradiție literară prestigioasă, cea a epocii interbelice. Este un aspect pe care îl sesizează și Ion Bogdan Lefter care apreciază că primul pas a fost percepția „revenirii la estetic” din literatură și din întregul câmp artistic postproletcultism ca o reînnoșare la modernismul precomunist. Mult timp, acest fenomen de replay cultural a fost inaparent; critica românească din anii '60 – '70 a sesizat și a exaltat în primul rând noutatea creației de după realismul socialist, o noutate relativă, cu un efect de contrast, dând puțină importanță – după cum remarca Ion Bogdan Lefter – faptului că reveneau astfel structuri de sensibilitate și de limbaj care se mai manifestaseră odată în cultura română.

Al doilea pas avea să decurgă din compararea efectivă a „modernității revenite”, cea din anii '60-'70 cu prima modernitate, cea întreruptă prin intervenția brutală a culturii de propagandă a regimului comunist. Este o comparație elocventă întrucât la ieșirea din proletcultism, literaturii noastre i-au lipsit rafinamentele de limbaj și ermetismele liricii lui Ion Barbu, radicalismele

experimentale de tip avangardist, subtilitatea poeziei bacoviene sau complexitatea universului poetic arghezian. Limbajele artistice autohtone aveau nevoie de o revenire, de o reacomodare cu limbajele estetice, metaforice, simbolice, în forme ingenuie. Este o perioadă pe care Mircea Cărtărescu, în cartea sa despre posmodernismul românesc, din 1999, o numea „tardomodernism”.

Această generație își propune să reia în centrul poeziei subiectivitatea, planul experiențelor senzoriale, al trăirilor afective sau al aventurilor cunoașterii. Un element care se poate constitui în prim reper de orientare îl constituie încercarea de reabilitare a lirismului. Laurențiu Ulici constata că harta neomodernismului poetic românesc este, așadar, una de o extrem de mare diversitate, fiind alcătuită dintr-o pluralitate de voci lirice care, însă, au aderat la o viziune onto poetică similară, cu firești nuanțări și diferențieri. Apelul la tradiția lirică autentică, recursul la imperativul autonomiei esteticului, întoarcerea la poeticitate, cu alte cuvinte, dar, în același timp, și apelul la o motivație etică a discursului liric, toate aceste trăsături ale neomodernismului poetic românesc se regăsesc la acești poeți care au valorificat și valorizat, deopotrivă, candoarea și luciditatea, patosul trăirii autentice și interogația morală de acut ecou expresiv.

Manifestându-și adeziunea față de generația șaizecistă, într-o „Declarație de dragoste pentru generația ‘60” Ion Simuț afirma că scriitorii acestei generații au scos literatura română din proletcultism și din cel mai negru impas, considerând că: „*A fost generația salvatoare a literaturii române contemporane!*”. Chiar dacă generația ’60 nu a manifestat la debutul său o solidaritate de grup și o unitate de program estetic, așa cum avea să se întâmple în afirmarea generației ’80, scriitorii acestei prime generații au reușit să ridice literatura română la rang european, într-un efort sincronizator precum cel realizat de scriitorii modernismului interbelic românesc.

Pe teritorii literare ce păreau definitiv ocupate, sosind ultimii în paradisul literelor, scriitorii postmoderniști încearcă să-și edifice un nou teritoriu liric, luând în posesie „realul” și afișându-se aparent indiferenți la moștenirea trecutului. Încercând parcă să nege ideea lui Jorge Luis Borges că „totul este scris”, scriitorii postmoderni devorează cu lăcomie formele concrete ale realului, reorganizează lumea într-o viziune proprie, insolită, asimilând totodată cu drepturi depline experiențele estetice ale trecutului. Au preferat tăcerii, cuvântul strigăt, au ales prezentul însumând cu tandrețe trecutul, asumându-și colectiv afirmația lui Umberto Eco: „*trecutul, de*

vreme ce nu poate fi distrus, pentru că distrugerea lui duce la tăcere, trebuie să fie revizuit: cu ironie, cu candoare.”

Referindu-se la poezia postmodernă, Nicolae Manolescu sesiza această trăsătură pe care o identifica în „atitudinea recuperatoare” a postmodernilor, ținând totodată să sublinize: „*A recupera înseamnă însă a se întoarce la trecut, ci doar a avea cunoștința trecutului [...]. Postmodernul nu e anarhic. Pentru el tradiția este o povară purtată cu grație, asumată critic sau ironic.*”

Dar, exercițiul ludic infuzat actului creației, ironia și parodicul îi ajută pe postmoderniști să iasă din mrejele trecutului, mai ales că o bună perioadă de timp critica literară a apreciat că „*poezia postmodernă își împrumută criteriul poeticului din aceea modernă.*” În poezie, libertatea de creație care sfidează orice normă se regăsește în reintroducerea epicului în poezie, în aglomerarea descriptivă a detaliilor unei lumi cotidiene saturate până la refuz de obiecte și artefacte, în cultivarea spațiilor onirice și a dicteului conștiinței, care provoacă asocieri paradoxale de cuvinte.

Ion Bogdan Lefter remarca manifestarea simptomatică a atitudinii postmoderne detectabile în literatura română a anilor '80-'90 tocmai în implicarea în cotidian, „întoarcerea autorului” în text și mai ales, în „rebiografizarea persoanelor gramaticale printr-o nouă angajare existențială.” Studiul lui Bogdan Lefter se înscrie în preocupările de a defini și analiza postmodernismul românesc, prin prisma creațiilor noii generații de poeți și prozatori apărute în mijlocul anilor '80, care încearcă să iasă din temele și tehnicile poeziei moderniste, generație aflată într-o febrilă căutare a unui nou teritoriu literar. Mai întâi criticul relevă modul în care postmodernismul se impune în spațiul literar românesc, remarcând un anume defazaj în raport cu tendințele din cultura occidentală, creat de blocajul estetic impus de regimul comunist în deceniul '50-'60. Pionierii postmodernismului românesc sunt poeții Leonid Dimov și Mircea Ivănescu și prozatori ca Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu sau Costache Olăreanu, menținuți însă la „marginea ” literaturii oficiale. Postmodernismul este un fenomen de mari proporții: „*Respectând logica referențială a limbajului metacultural, acest fenomen de mari proporții a precedat apariția și răspândirea rapidă a termenului. Pe măsură ce s-a impus pe piața culturală românească, o anumită realitate a literaturii a fost tot mai intens dezbătută și conceptualizată, după care a fost «descoperit» și termenul potrivit pentru fenomenul în cauză: **postmodernismul**, firește.*”

Ion Bogdan Lefter situează postmodernismul românesc într-o perspectivă diacronică, interpretat ca un ultim val al unui lung proces evolutiv, început cu primele decenii ale secolului al XIX-lea, prin deschiderea literaturii române către influențele curentelor literare europene, în special ale clasicismului și romantismului. Potrivit opiniei sale, modernismul românesc se dezvoltă cu pași șovăitori până la începutul secolului al XX-lea, fiind perturbat de puternice orientări tradiționaliste, clasicizante și antimoderniste, identificabile în curentele acestei direcții estetice, sămănătorismul, poporanismul și gândirismul. Cu toate acestea după anul 1880, literatura română se orientează tot mai mult către autonomizarea limbajului poetic, „depersonalizarea” eului narator, adoptarea noilor perspective narrative, proustiană și joyceană. Evoluția firească a literaturii române este stopată în anii '60 și '70, prin „dezghețul” ideologic temporar produs în regimul comunist.

Cu toate acestea, modernismul literaturii române a devenit, consideră Ion Bogdan Lefter, „o structură în curs de închidere, de istoricizare”, epuizându-și posibilitățile de creație și necesitând o nouă orientare literară, mai deschisă către o „tendință de recâștigare a valorilor umane, «personaliste», o nouă deschidere către real, către «autenticitatea» lumii și a ființei care (se) transcrie” pe sine în alte modalități de creație. Această nouă structură consecutivă modernismului este, fără îndoială, postmodernismul, care se îndreaptă către o nouă autenticitate a viziunii literare, combinată în mod paradoxal cu tehnici ale artificiei, pastişei, intertextualității, parodiei și ironiei.

În felul acesta criticul literar trasează câteva linii ale noului teritoriu poetic, caracterizat printr-o „nouă stilistică «realistă», afirmând o democratizare a limbajului literaturii și apropierea dintre subiect și obiect prin captarea observațiilor, senzațiilor și gândurilor într-un mod direct”. Întreaga acțiune estetică „își subordonează o vastă acțiune de recuperare, recondiționare și refolosire a depozitului cultural existent, într-o deschidere fără precedent către toate stilurile și toate manierele”. Efectele unei asemenea tehnici literare constau în schimbarea aspectului paginii literare, dominată acum de un „alectism stilistic obligat”, și într-o nouă atitudine a eului creator, stăpânit de „o «jubilație» a evadării din constrângerile modernismului, o bucurie a «destinderii» creației, devenite compatibile cu zâmbetul cu umorul liber și – la urma urmei – cu oricare procedură de captare a cititorului”, situat și acesta pe o poziție „democratică”, de „egalitate” cu autorul.

Ion Bogdan Lefter trasează și simptomele de atitudine și stilistice ale noului curent literar, ce se manifestă *„în special sub forma scriiturii de tip jurnal, concedierea metaforei din poziția dominantă deținută în modernism, cultivarea efectelor de directețe sintactică și lexicală, dar și manifestarea distanțării «profesioniste» față de jocul înșelător al limbajului, de unde acțiunea de tip critico-teoretic exercitată în interiorul operei, adesea convertită (sau mascată) în ironie, supraetajarea textuală, multistilismul, apelul la aluzia culturală, la citat, colaj, pastişă, parodie și alte forme de intertextualitate, o mai accentuată omologie stilistică între genuri...”*.

Mai mult, criticul observă ca postmoderniștii sunt cei care aglomerează febril inovații stilistice, născute nu atât din nevoia experimentului, cât mai ales din dorința explorării tuturor resurselor limbajului.

Și Gheorghe Crăciun sublinia că tinerii scriitori produc o literatură și, mai ales, o poezie ce cunoaște un proces de tranzitivitate, în care metafora, orficul, oracularul dispar, lăsând locul notației prozaice. Gheorghe Craciun observă astfel ca notă definitorie a noii poetici constă în epurarea liricului de reflexiv. În timp ce textul poetic modernist era construit ca un „abis hermeneutic”, sensurile lui fiind îngropate în straturile adânci, inefabile ale limbajului, textul postmodern vrea o suprafață plană, cu un limbaj direct, transparent. Dacă textul liric este unul „saturat de sens”, acum limbajul poetic devine preponderent tranzitiv, apropiat prin banalitatea lui de uzajul comun al limbii („rostirea albă”). Odată cu această redimensionare a limbajului, sunt aduse în lirică și noi teme precum biografia banală, conștiința marginalității, existența de toate zilele.

Este o constatare care se găsește și în răspunsul pe care Mircea Cărtărescu îl formulează în legătură cu postmodernismul, apreciind că poezia postmodernă pendulează între sacru și cotidian: „Fiecare poem tinde să devină o lume[...], în care se concentrează într-o fabuloasă opulență, cât mai multa substanță și cât mai mult spirit: circ, melodramă, cinema, sală de concert și desen animat...”

Impactul generației optzeciste în peisajul cuprinzător al literaturii noastre postbelice a determinat cu adevărat nașterea unui fenomen literar major. Dacă poezia generației '60-'70 închideau în mod „strălucit” – așa cum amintea Alexandru Mușina – ciclul poetic deschis de Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, generația optzecistă deschide un alt ciclu poetic, marcând definitiv traiectoria postmodernității literare românești. Relația dintre optzeciști și postmodernitate a suscitat ample comentarii, determinând reacții și atitudini în contextul

încercării unei definiții a problematicii postmodernității românești. Este cu adevărat postmodernismul un curent integrator care însușește treptat tendințele literare dinspre anii '80 spre prezentul literar? Se impune un model literar, atât prin operă, cât și prin atitudinea eului creator, așa cum preciza Ion Bogdan Lefter prin accepția pe care o acordă termenului de postmodernism: „*ca un tip nou de raportare a eului auctorial față de lume și de text, față de viață și literatură, printr-un nou tip de atitudine a eului*”? Se regăsește aici o viziune apropiată asupra acestui fenomen cu ceea ce exprima Alexandru Mușina în legătură cu postmodernitatea generației optzeciste: „Poeții generației '80 pot fi subsumați postmodernismului doar prin forțarea termenului și prin regăsirea esenței demersului lor poetic de a re-descoperi realul [...]. Totul prin (re)aducerea în centru a individualității, a persoanei, care devine sistem de referință...” Mușina propune conceptul de „nou antropocentrism”, considerând chiar că optzeciștii propun un nou model existențial.

Întrebându-se, mai mult sau mai puțin retoric, „Cine ne sunt... postmoderniștii?” Mircea A. Diaconu identifică profilul generației optzeciste într-o dublă ipostaziere: optzecismul definește o generație „biologică” determinată de simpla simultaneitate temporală și optzecismul perceput ca expresie a noii sensibilități post moderne. Aproape în aceeași accepție, pentru Mircea Cărtărescu postmodernismul oferă premisele unei noi istorii literare, expresia altei axiologii decât cea oficializată prin tradiție și consecință unui „alt mod de a înțelege literatura însăși”. În ceea ce privește relația dintre optzecist și postmodernism Mircea Cărtărescu enunță un punct de vedere distinct, relevând specificitatea fenomenului. Pentru Ion Bogdan Lefter, optzecismul e doar un moment, primul, al marelui curent postmodern. Pentru Mircea Cărtărescu partea naratoare, creatoare de identitate a optzecismului este cea postmodernă, în timp ce la Alexandru Mușina, pentru ca optzecismul să-și enunțe caracterul narator, e obligatoriu ca el să nu fie identificat cu postmodernismul.

Debutul capitolului „Poezia optzecistă” din „Postmodernismul românesc” delimitează clar atitudinea autorului, în opinia căruia „paradigma postmodernă” e asimilată doar de o anumită parte a optzeciștilor: „[...] distincția între aceste două fapte de istorie literară mi se pare absolut necesar de scos în evidență [...]. Nu voi obține, prin urmare o imagine completă și complexă a acestui gen, ci mai curând o anamorfoză care, în afara oricărui control axiologic (cu excepția celui bazal: toți autorii discutați sunt poeți adevărați și valoroși), va scoate în evidență, printr-o tehnică de colorare artificială apartenența unor poeți a unor poeme, a unor sintagme, a unor

versuri izolate chiar la atitudinea la atmosfera și/sau la tehnicile postmoderne". Criticul identifică semnele definatorii ale literaturii postmoderniste: oralitatea lejeră, împinsă până la familiaritate, ludicul persuasiv – de la nivelul jocului de cuvinte la cel al situațiilor dramatice – , caracterul narativ al poemelor, care puteau evolua de la aspectul de mici anecdote până la adevărate romane în versuri și imagismul artificios, ca de desen animat al textelor, pline de obiecte și de personaje. Poezia postmodernistă se traduce prin apariția formelor inedite de manifestare a imaginației poetice, prin metatext și simboluri ale lumii moderne disimulate

în scriitură, prin prezența miturilor degradate ale lumii moderne, ale obiectelor tehnice din prezent: motocicletă, zeul automobil, coca-cola, filmele și mașinările. Narativul se include foarte bine în această schemă lirică, fiind mijlocul de aglomerare a sptiului poetic cu obiecte și personaje, întâmplări bizare, paradoxale.

Dincolo de aceste opinii, optzeciștii se impun ca o generație cu „o identitate proprie inconfundabilă”, care își sporesc valoarea prin diversitate. „Situând în centrul analizei individualitatea creatoare se poate observa că în afara unui set de valori comune, optzeciștii sunt poeți originali, greu de așezat sub semnul unui concept.”

Radu G. Țeposu prezintă, în *„Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă”*, istoria și trăsăturile caracteristice ale postmodernismului românesc, așa cum a fost reflectat în studiile critice din ultimele decenii: *„La sfârșitul deceniului opt, chiar critica generației '60 sesizează o nouă stare de emulație creatoare, atrăgând atenția asupra unor tineri scriitori care încep să-și facă apariția în presa literară. Este perioada unei intense activități culturale în cercurile studențești, a unei adevărate eflorescențe a cenacurilor literare, unele mai vechi, altele mai proaspăt înființate, în care se citește și se scrie multă poezie, multă proză, în care schimbul de opinii anunță constituirea unui spirit critic în rândul proaspeților autori*”. Un fragment interesant, „Vreme în schimbare” sugerează o nouă opțiune a reprezentanților literaturii române, așa cum este descrisă și de Mircea Marin, în „Echinoc”, în „Portret de grup”: *„Reprezentativă mi s-a părut însă atitudinea lor față de poezie, poezie pe care face impresia că vor s-o cucerească fugind de ea; îndepărtându-se altfel spus, de ceea ce s-a făcut până la ei, de ceea ce au făcut cei care s-au afirmat înaintea lor”*². Într-un articol al lui Ion Pop, tot în revista „Echinoc”, forțele acestor reprezentanți ai noii generații sunt asemănătoare cu *„demersul creator al celei din deceniul patru”*, având posibilitatea de a căpăta un șuvoi de noi senzații, lirismul lor fiind *„tulbure – aluvionar, dinamizat de energii obscure, greu de canalizat, antrenând cu sine mari*

suprafețe «prozaice» ca în virtutea unor impulsuri care caută înainte de orice altceva un impact cât mai profund cu viața imediată”. Criticul apreciază *„rafinamentul construcției textuale, a discursului care se autodemască ironic în calitatea sa de convenție, cu tendința «transcrierii» evenimentului cotidian, a realizării acestui contact mai direct, mai puțin «poetic» cu realul”*²³. Într-un alt articol, „Pentru o nouă «generație» poetică”, din *„România literară”*, Ștefan Augustin Doinaș vorbea despre o *„conștiință literară reflexivă”*: *„Există arcul de cerc capabil să-i cuprindăpe toți acești tineri poeți sub aceeași boltă? Se pare că da. Ar fi, mai întâi, o radicală orientare spre cultură, ca atare”*. În acest sens, Nichita Stănescu a acoperit un adevărat gol poetic. Modernismul presupune „o ontologie a actului poetic”, în timp ce modernismul prezintă „un joc inconștient, un artificiu ironic care suprimă orice fel de transcendență”.

Concluzia lui Radu G. Țeposu despre noul curent literar este tranșată în mod radical: *„Ramioficate în atâtea direcții, influențele din care se hrănește poezia generației '80 ar părea un ecletism suspect care alimentează mimetismul”*. Poezia postmodernă nu utilizează iluzia, ci prefigurează o nouă paradigmă, dezvoltându-se în felul acesta un nou model cosmologic. Atitudinea generală pe care o remarcă și Alexandru Mușina este ironia. În felul acesta punctul de echilibru al oricărui nou act de cunoaștere devine ironia: *„Nu cred în temerile schimonosite care spun că ironia va distruge totul și va împinge poezia spre sterilitate și spirit distructiv. Ironia nu e nihilism, ci un mod compasiv tolerant de a lua în posesie realitatea, de a o privi. Ironia se opune magiei. Sfidează iluzia, nevoia de utopie”*¹. În felul acesta poezii își exprimă originalitatea. Se ajunge la afirmația lui Ștefan Augustin Doinaș: *„Toți acești tineri trăiesc cultura ca o natură”*. Ideea sugerată de poet este aceea că noua formă de manifestare a culturii este cu totul naturală, lipsită de orice principii false de organizare. Forma vie a culturii organizată astfel o eliberează de orice șabloane, de puterea de a concepe lumea într-un alt mod decât cel existent. În felul acesta, actul de creație se individualizează, capătă valențe noi, accesibile omului obișnuit.

Dacă optzeciștii se manifestă ca o generație omogenă, care își asumă o poetică pragmatică și se impun prin „comunicarea neîndoielnică de idealuri estetice și exigențe etice”, scriitorii generației '90 nu mai oferă imaginea aceleiași comuniuni, chiar dacă după 1989 s-au bucurat în primul rând de condițiile unei totale libertăți de expresie. Există vizibile distincții între scriitorii optzeciști și nouăzeciști, atât în privința opțiunilor estetice adoptate, cât și în ceea ce privește „scriitura asumată”. Scriitorii nouăzeciști nu mai erau nevoiți să practice o scriitură aluzivă,

subversivă, ei pot să exploreze realul, să surprindă fără teamă cotidianul, ceea ce nu excludea recursul la autoreflexivitate și la formele literaturii prin care poezia se întoarce asupra ei.

S-a exprimat, la un moment dat, chiar ideea unei dispute literare între optzeciști și generația '90. Multe dintre încercările epistemologice venite dinspre optzeciști au ignorat în bună măsură poezia scriitorilor afirmați în anii '90, în vreme ce aceștia din urmă nu recunoșteau în totalitate ascendența primilor, considerându-i deja „epuizați”. Mircea Diaconu respinge chiar ideea unei delimitări stricte, considerând că „istoric vorbind și înțelegându-l ca pe un curent în succesiunea modernismului, postmodernismul poetic înseamnă poezia acestor două „generații” și a altora care vor veni.”

Bibliografie:

- Sorin Alexandrescu, *Privind înapoi, modernitatea*, București, Ed. Univers, 1999
- Iulian Boldea, *Poezia neomodernistă*, Editura Aula, Brașov, 2005;
- Iulian Boldea, *Scriitori români contemporani*, Ed. Ardealul, Târgu-Mureș, 2002;
- Iulian Boldea, *Poeți români postmoderni*, Ed. Ardealul, Târgu-Mureș, 2006;
- Marin Bucur, *Literatura română contemporană* (coord.), Ed. Academiei, București, 1980;
- Romulus Bucur, *Poeți optzeciști (și nu numai) în anii '90*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000;
- George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (ed. II revăzută adăugită și îngrijită de Al. Piru), București, Ed. Minerva, 1982
- Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999;
- Al. Cistelean, *Top-ten*, Ed. Dacia, Cluj, 2000;
- Gheorghe Crăciun, Spiridon, Monica, Lefter, Bogdan Ion, „*Experimentul literar românesc postbelic*”, Editura Paralela 45, 1998, pagina 12-14.
- Mircea A. Diaconu, *Poezia postmodernă*, Ed. Aula, Brașov, 2002;
- Paul Dugneanu, *Forme literare: între real și imaginar*, București, Ed. Eminescu, 1993
- Ion Bogdan Lefter, *Flashback 1985: Începuturile „noii poezii”*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005;
- Ion Bogdan Lefter, *Experimentul literar românesc postbelic* (în colaborare cu Gheorghe Crăciun și Monica Spiridon), Editura Paralela 45, 1998
- Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din istoria unei „bătălii” culturale*, Editura Paralela 45, 2000

Ion Bogdan Lefter, *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române*, Editura Paralela 45, 2001 *Anii 60-90. Critica literară* (Editura Paralela 45, 2002); *Despre identitate. Temele postmodernității*, Editura Paralela 45, 2004 *Flashback 1985: Începuturile noii poezii*, Editura Paralela 45, 2005

Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, seria Scrieri, Ediție și studiu introductiv de Eugen Simion, vol. V, 1973

Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică*, Ed. Aula, Brașov, 2001;

Dumitru Micu, *Limbaje moderne în poezia românească de azi*, Ed. Minerva, București, 1986;

Marin Mincu, *Poezie și generație*, Ed. Eminescu, București, 1975;

Marin Mincu, *Poezia română actuală. O antologie comentată*, I, Ed. Pontica, Constanța, 1998;

Alexandru Mușina, „Antologia poeziei generației ‘80’”, Editura Aula, 2002, pagina 16

Gheorghe Perian, *Scriitori români postmoderni*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996;

Ion Pop, *Poezia unei generații*, Ed. Dacia, Cluj, 1973;

Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, IV, Ed. Cartea Românească, 1989;

Radu G. Țeposu, *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Ed. Eminescu, București, 1993.